

Grondige bijsturingen om van duaal leren een succes te maken

*Advies op eigen initiatief over duaal leren als volwaardige
leerweg*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Algemene Raad op 6 juli 2023 met 21 stemmen voor en 1 onthouding

Vorbereiding: commissie Onderwijs-Arbeidsmarkt op 22 maart 2023, 19 april 2023, 24 mei 2023 en 29 juni 2023 onder voorzitterschap van Luc Van Waes

Inbreng van de Commissie Specifieke Noden op 4 mei 2023, de Raad Hoger Onderwijs op 9 mei 2023, de Raad Secundair Onderwijs op 11 mei 2023, de Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 11 mei 2023

Dossierbeheerders: Ewoud De Sadeleer en Marie-Anne Michielsens

Inhoudsopgave

1	Situering.....	3
2	Een fundamenteel probleem.....	4
3	Beleidsaanbevelingen in het kort.....	6
3.1	Aanbevelingen voor het secundair onderwijs.....	6
3.2	Aanbevelingen voor het volwassenenonderwijs.....	7
3.3	Aanbevelingen voor het hoger onderwijs.....	7
4	Duaal leren secundair onderwijs: kwaliteit boven kwantiteit.....	8
4.1	Duaal leren als sterk merk.....	8
4.1.1	Communicatie.....	8
4.1.2	Een volwaardige plaats voor duaal leren in onderwijsloopbaanbegeleiding.....	9
4.1.3	Duaal leren in dubbele finaliteit.....	10
4.1.4	Geleidelijke uitbouw van de duale leerweg.....	11
4.2	Een gepaste leerweg en ondersteuning voor alle leerlingen.....	11
4.2.1	Aanloopfase.....	11
4.2.2	Samenwerking met externe aanbieders.....	12
4.2.3	Samenwerking met sectoren.....	13
4.3	Praktische drempels wegwerken.....	14
4.3.1	Financiering trajectbegeleiding.....	14
4.3.2	Programmatie van duale structuuronderdelen verder versoepelen.....	15
4.3.3	Wetgevende kaders op elkaar afstemmen.....	16
4.4	Specifiek voor het buitengewoon secundair onderwijs.....	16
5	Duaal leren in het volwassenenonderwijs.....	19
6	Werkplekleren in het hoger onderwijs.....	20
BIJLAGEN.....		22
7	Historiek duaal leren.....	22
7.1	Duaal leren in een notendop.....	22
7.2	Van proeftuin tot nieuwe leerweg.....	22
7.3	Van leren en werken naar duaal leren.....	24
7.4	Duaal leren in het volwassenenonderwijs en hoger onderwijs.....	24
8	Evolutie duaal leren in cijfers.....	25
8.1	Aanbod duale trajecten.....	25
8.1.1	Evolutie ontwikkelde standaardtrajecten.....	25
8.1.2	Evolutie programmatieaanvragen.....	26
8.2	Leerlingen.....	27

8.3 Aanbieders.....	29
Bronnen.....	31

1 Situering

Het decreet over duaal leren en de aanloopfase¹ bestaat intussen vijf jaar. Tijd om de balans op te maken. De Vlaamse ministers van Onderwijs en Werk hebben aan het Vlaams Partnerschap Duaal Leren gevraagd om bestaande knelpunten rond duaal leren op te lijsten en concrete initiatieven (zowel op korte als lange termijn) naar voren te schuiven om die weg te werken. Beide ministers vragen naar aanbevelingen voor de uitrol en concrete werking op het terrein, maar ook voor de regelgeving. Het Vlaams Partnerschap heeft daarvoor op 15 februari 2023 een actieplan naar buiten gebracht met tien acties die op korte termijn kunnen worden opgezet.

1. Via succesverhalen brengen we duaal leren als sterk merk in beeld bij alle betrokken actoren en bouwen we mee aan duaal leren in sterke scholen met dubbele finaliteit en finaliteit arbeidsmarkt.
2. We vergroten het potentieel aan leerwerkplekken door de mogelijkheden van sectoraal erkende gesimuleerde werkplekken, 'gedeeltelijk erkende' werkplekken en rotatie van leerwerkplekken verder te valoriseren.
3. We verlagen de drempels voor het organiseren van opleidingen in de dubbele finaliteit zodat duaal leren ook in deze onderwijsvorm haalbaar wordt.
4. Mentoren en trajectbegeleiders zijn drijvende krachten van duaal leren. Zij dienen elkaar te versterken en worden bijkomend ondersteund waar nodig.
5. Opleidingsverstrekkers overwegen, in het kader van het organiseren van het aanbod in nauwe afstemming met de lokale arbeidsmarkt, het potentieel van het enkel duaal aanbieden van een traject.
6. We vragen en ondersteunen een volledige duale leerladder.
7. We zetten nog sterker in op communicatie rond duaal leren in het volwassenenonderwijs.
8. We zetten flankerend actief in op de afstemming van het regelgevend kader van duaal leren met andere regelgeving, daar waar er nog knelpunten zijn.
9. Meten is weten. We houden met het Vlaams Partnerschap Duaal Leren de vinger aan de cijfermatige pols.
10. Zorg voor een duidelijke profilering van duaal leren en aanloopfase.

Ook de Vlor heeft zich voorgenomen om op eigen initiatief advies te geven over duaal leren. In dit advies gaan we verder dan het benoemen van knelpunten en acties die snelle winst kunnen opleveren, maar maken we een fundamentele analyse van duaal leren in de verschillende onderwijsniveaus. We beginnen het advies met een focus op de urgente problematiek in het secundair onderwijs, daarna komen ook het versterken van het werkplekleren in het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs aan bod. Anders dan het Vlaams Partnerschap focust ons advies ook op de aanloopfase.

In de bijlagen is een historiek van duaal leren en de evolutie van duaal leren in cijfers opgenomen.

¹ Vlaamse Regering, 30 maart 2018. [Decreet betreffende duaal leren en de aanloopfase](#)

2 Een fundamenteel probleem

Duaal leren heeft veel potentieel als volwaardige leerweg voor arbeidsrijpe en arbeidsbereide leerlingen.² De Vlor blijft voorstander van duaal leren als onderwijskwalificerende leerweg en stelt vast dat er al heel wat succesverhalen zijn van leerlingen die klaar zijn om te leren op de werkvloer. Vooral in de latere jaren van het secundair onderwijs, in de eerste plaats de zevende jaren, zien we veel potentieel. Daarbij zien we geen nood aan een snelle toename van de leerlingenaantallen, maar pleiten we voor kwaliteit boven kwantiteit. **Het belangrijkste is dat elke lerende op de juiste plaats zit: dat betekent in die richting en in die leerweg die het best aansluit bij zijn interesses en competenties.** We moeten ervoor zorgen dat scholen, lerenden, ouders en ondernemingen een steeds grotere meerwaarde zien in een duale opleiding voor die lerenden voor wie dat de geschikte leerweg is. Daarvoor is een heldere communicatie naar de juiste doelgroep nodig. We moeten voorkomen dat de perceptie leeft dat duaal leren zich onderaan een ‘waterval’ situeert.

Er is echter een fundamenteel probleem. De doelstelling van duaal leren was en is het aanbieden van een volwaardige kwalificerende leerweg.³ Duaal leren is een leervorm die verwacht dat leerlingen een grote mate van zelfredzaamheid op de les- en werkplek tonen. Tegelijk werd vastgelegd dat het huidige stelsel van leren en werken (tegen 2025) volledig moet omschakelen naar duaal leren. Een significant deel van de leerlingen die vandaag les volgen in het dbso behoort echter tot een meer kwetsbare doelgroep die bovengemiddeld aantikt op SES-kenmerken en in dbso terecht komt na een moeilijke schoolcarrière.⁴ Die doelgroep is vaak niet arbeidsrijp genoeg om in duaal leren in te stromen.⁵ **De doelstelling van duaal leren als sterke en veeleisende leerweg matcht niet met die twee doelgroepen.**

Voor leerlingen die nog niet arbeidsrijp maar wel arbeidsbereid zijn, werd wel een aanloopfase naar duaal leren ingericht. Vermoedelijk zal een groep leerlingen echter nooit de overstap naar duaal leren maken. Dat risico geldt zeker voor jongeren die niet arbeidsbereid zijn. Zij zouden in theorie moeten terugkeren naar een voltijdse school als ze niet voldoen aan de voorwaarden (arbeidsrijp/arbeitsbereid). Maar dat is niet evident. Die jongeren hebben nood aan verhoogde zorg en individuele begeleiding, die ze nu wel kunnen krijgen in het huidige dbso, waar ook de nodige expertise aanwezig is. Ze vinden na de transitie van leren en werken dus geen opleidingstraject op hun maat, noch in de aanloopfase, noch op een voltijdse school. Op die manier stevenen we af op een toename in vroegtijdig schoolverlaten van die doelgroep én komt ook duaal leren als sterk merk in gevaar. **Elke jongere heeft recht op goed onderwijs, op voldoende kansen**

² Voor de definities van arbeidsbereidheid en arbeidsrijpheid gaan we uit van de definities zoals die al gehanteerd werden in de Conceptnota Duaal leren bis en verder gespecificeerd in het onderzoek over het inschatten van arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid in duaal leren van Van den Bossche et al. (2017). “Jongeren die nog niet in staat zijn om op de werkvloer te leren volgens de definitie van duaal leren, maar die wel gemotiveerd zijn om in een onderneming te leren, zijn arbeidsbereid. Arbeidsrijpe jongeren zijn volgens diezelfde nota in staat om competenties te verwerven in een opleiding die vooral bestaat uit leren op de werkvloer, en die bovendien gemotiveerd zijn om dit te doen. De gekozen terminologie in de Conceptnota bis (arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid) legt sterk de nadruk op de werkplekcomponent van duaal leren, terwijl het leren op de werkvloer centraal staat.” (beleidssamenvatting, blz. 4).

³ Vlaamse Regering. 3 juli 2015. [Conceptnota bis: “Duaal leren – Een volwaardige kwalificerende leerweg”](#).

⁴ Tobback, I. & Teppers, E. & Goesaert, T. (2023). [Leerlingen in dbso in Antwerpen. Een profielschets](#). Onderzoeksrapport HIVA-KU Leuven.

⁵ Deze problematiek werd al aangekaart in vele Vlor-adviezen, zoals Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Bezorgdheden over de omzetting van leren en werken naar duaal leren en aanloopfase](#). Advies over de mededeling aan de Vlaamse Regering ‘Van leren en werken naar duaal leren: een veilige haven voor elke leerling’, 21 januari 2021. Zie ook: De Witte, K., & Verhaest, D. (2019). [Duaal leren: uitdagingen en aanbevelingen voor de volgende Vlaamse Regering](#). *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 29(1), 72-78. Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco. P. 76.

om zijn competenties te ontwikkelen in een richting of leerweg die aansluit bij zijn interesses en mogelijkheden.

De Vlor roept daarom op om het fundamentele probleem nu te erkennen en niet langer te wachten tot we de uitval van grote aantallen jongeren door de inkanteling van Leren en Werken in duaal leren moeten vaststellen. Kleine bijstellingen zullen niet volstaan. **We vragen om voor die kwetsbare doelgroep een gepast flexibel opleidingstraject met begeleiding op maat te voorzien.** De Vlor zal in de loop van volgend werkjaar een gedragen actieplan uitwerken met het oog op een sluitend aanbod voor alle leerlingen.

3 Beleidsaanbevelingen in het kort

Als er niet voor elke jongere een gepast leertraject voorzien wordt, kan duaal leren ook geen sterk merk voor arbeidsrijpe en arbeidsbereide leerlingen worden. Hieronder doen we **beleidsvoorstellen om van duaal leren een sterke en kwaliteitsvolle leerweg voor arbeidsrijpe jongeren te maken** en de instap in duaal leren te vergemakkelijken. We benadrukken dat de verdere beleidsvoorstellen onvermijdelijk tekortschieten als er geen gepast leertraject voorzien wordt voor de leerlingen die niet arbeidsrijp en arbeidsbereid zijn. Dat is een prioritaire en noodzakelijke voorwaarde.

De aanbevelingen in dit hoofdstuk worden verderop in dit advies uitgediept en gekaderd. De Vlor richt zich met haar aanbevelingen tot alle actoren die bij duaal leren betrokken zijn: in de eerste plaats tot de ministers van Onderwijs en Werk, maar ook tot het Vlaams Partnerschap Duaal Leren, de sectoren, de onderwijskoepels en -netten, de scholen en de clb's.

3.1 Aanbevelingen voor het secundair onderwijs

Communicatie

- Maak meer werk van gerichte informatie voor directies en leraren over duaal leren: zij zijn verantwoordelijk voor onderwijsloopbaanbegeleiding en bereiken makkelijker leerlingen en ouders. Geen hippe campagnes, wel heldere en concrete informatie, bijvoorbeeld ook over de doorstroommogelijkheden in het hoger onderwijs. Dat zou kunnen door het o.a. in een Ronde van Vlaanderen op te nemen.
- Focus op een positieve insteek: duaal leren moet een positieve keuze zijn voor arbeidsrijpe en arbeidsbereide jongeren.
- Zorg dat duaal leren als volwaardige keuzemogelijkheid aan bod komt binnen het studiekeuzeproces van alle leerlingen.

Aanbod

- Speel bij de uitbreiding van de duale trajecten in op de noden van de scholen: waar zien zij nog kansen liggen? Vermijd zo dat te veel duale opleidingen niet ingericht worden.
- Maak prioritair werk van de specialisatiejaren en Se-n-Se's, daar zit het grootste potentieel voor succesvolle trajecten duaal leren.
- Bepaal een ondergrens van acht uur werkplekuren in duaal leren bij een SAO,⁶ zodat er niet steeds een uitzondering aan de Vlaamse Regering gevraagd moet worden.
- Versoepel de programmatieprocedures verder, verlaag de planlast. Beschouw duaal leren als eenzelfde opleiding met een andere leerweg: laat een programmatie voor een opleiding voor zowel de duale als de niet-duale variant gelden.

Begeleiding

- Voorzie meer middelen en tijd voor trajectbegeleiding. Een goede en intensieve begeleiding zorgt voor succesverhalen, wat op zijn beurt bijdraagt aan een positief imago.
- Definieer duidelijke rollen en verantwoordelijkheden voor de verschillende partners, in het bijzonder voor leerlingen die dreigen uit te vallen. Zorg dat scholen de nodige hulp kunnen inschakelen en leerlingen nabij kunnen houden.

⁶ Stageovereenkomst alternerende opleiding, gebruikt in de dubbele finaliteit, zie ook bijlage 7.1.

- Voorzie duurzame open end financiering voor de aanbieders van ondersteuning alternerend leren (OAL), zodat alle leerlingen die nood hebben aan die begeleiding dat recht kunnen opnemen, ongeacht de finaliteit.
- Voor de aanloopfase:
 - Voorzie financiering die tegemoetkomt aan de noden van de doelgroep.
 - Geef scholen en centra de middelen om begeleiding op maat te voorzien voor leerlingen die door de screening niet arbeidsbereid bevonden worden.

Afstemming

- Met sectoren: blijf de beschikbaarheid van voldoende, bereikbare en kwalitatieve leerwerkplekken stimuleren en monitoren, voor lerenden uit alle onderwijsniveaus. Geef scholen opnieuw de mogelijkheid om een erkenningsaanvraag voor een bedrijf te doen.
- Met het federale niveau: stem wetgevende kaders op elkaar af.

Specifiek voor het buso

- Onderzoek hoe de transparantie van alternerend leren in de integratiefase vergroot kan worden voor leerlingen, ouders en werkgevers. Elementen die daarbij aan bod moeten komen zijn onder meer de toelatingsvoorwaarden, organisatiemogelijkheden en vergoeding.
- Focus in de eerste plaats op duaal leren binnen de integratiefase: daar ziet de Vlor de meeste kansen. Evalueer daarom duaal leren in de kwalificatiefase en breng onder meer de uitval van leerlingen in kaart.

3.2 Aanbevelingen voor het volwassenenonderwijs

- Reduceer de administratieve last van duaal leren, bijvoorbeeld door de koppeling van databanken.
- Flexibiliseer duaal leren in het volwassenenonderwijs verder:
 - Pas het criterium van minstens 50% werkplekieren aan het modulaire systeem en het ritme van de opleiding aan.
 - Versoepel de registratieprocedure: laat een centrum gewoon aanduiden dat een opleiding wel of niet duaal wordt ingericht.
- Voorzie de nodige financiering, zeker voor de opstartfase en ook voor bijkomende infrastructuur.
- Voorzie een leervergoeding voor doorgedreven werkplekieren in elk statuut.
- Monitor de (effecten van de) uitrol van duaal leren in het volwassenenonderwijs nauwkeurig en breed.

3.3 Aanbevelingen voor het hoger onderwijs

Een oefening over de verdere evolutie en versterking van werkplekieren in het hoger onderwijs is wenselijk. De Vlor zal een dergelijke oefening opstarten nadat de proefprojecten duaal leren in het hoger onderwijs geëvalueerd zijn.

4 Duaal leren secundair onderwijs: kwaliteit boven kwantiteit

De Vlor toont zich al jaren een voorstander van duaal leren als een volwaardige onderwijskwalificerende leerweg naast de niet-duale leerweg, maar heeft van in het begin gewezen op de risico's voor kwetsbare leerlingen en de nodige voorwaarden om van duaal leren een succes te maken, die nog steeds niet vervuld zijn.⁷ Er zijn wel al heel veel inspanningen geleverd door zowel onderwijs- als werkpartners om duaal leren toch te doen slagen. Ook het beleid deed op vraag van het onderwijsveld al verschillende aanpassingen zoals de vakantieregeling, de mogelijkheid voor jongeren om een vakantiejob te doen⁸ in het decreet over de alternerende opleidingen van 10 juni 2016, en zeer recent de versoepeling van de programmatieprocedures voor duaal leren in het secundair onderwijs.⁹

Die operationele bijsturingen volstaan niet om de drempels voor duaal leren voldoende weg te nemen. De uitrol van duaal leren staat nog steeds voor veel uitdagingen. Zo besloot een studie over de kosten, baten en financiering van duaal leren eind 2020 nog dat duaal leren veel inspanningen vraagt, terwijl de baten nog moeilijk te vatten zijn.¹⁰ Ook blijft de groep leerlingen in duaal leren beperkt, ondanks doorgedreven bekendmaking. Er is nog steeds veel onwetendheid op het terrein, zowel bij ouders, leerlingen, leerkrachten als bedrijven.

Dat de Vlaamse regering niet blind is voor de bestaande drempels en uitdagingen, blijkt ook uit de brief van de bevoegde ministers aan het Vlaams Partnerschap Duaal Leren, waarin ze vragen naar voorstellen om van duaal leren een succes te maken. Dit hoofdstuk bevat onze analyse van de knelpunten en voorstellen om van duaal leren een sterke en aantrekkelijke leerweg te maken in het secundair onderwijs.

4.1 Duaal leren als sterk merk

4.1.1 Communicatie

Ondanks verschillende communicatiecampagnes om duaal leren bij het grote publiek bekend te maken, blijven er hardnekkige misverstanden bestaan. Voor sommige ouders en leerlingen is het verschil met het systeem van leren en werken niet duidelijk. Anderen denken dat een duale opleiding niet tot een gelijkwaardig diploma leidt. Ook overheerst soms de perceptie dat duaal leren enkel bedoeld is voor leerlingen die schoolmoe zijn of voor leerlingen die al geld willen verdienen tijdens hun studies. Er zijn al veel inspanningen gedaan, maar toch lijkt de volledig correcte informatie nog onvoldoende naar leraren, directies en clb-medewerkers door te stromen. Het zijn net die groepen die verantwoordelijk zijn voor onderwijsloopbaanbegeleiding. Duaal leren blijft vaak

⁷ Het gaat dan bijvoorbeeld om een sterk uitgebouwde trajectbegeleiding en het valoriseren en borgen van de sterktes van systemen van leren en werken. Die voorwaarden staan al opgenomen in ons eerste advies over duaal leren uit 2015: Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015.

⁸ Een leerling mag echter nog steeds geen weekend- of vakantiejob uitoefenen in het eigen leerwerkbedrijf. Er zijn leerlingen met een duaal profiel die om deze reden niet kiezen voor een duaal traject. Bovendien moet er nog steeds voor elke zomervakantie een uitzondering aangevraagd worden op deze regel. Dat is zeer laat, want de meeste studentenjobs zijn dan al ingenomen.

⁹ Vlaamse Regering. 26 mei 2023. [Ontwerp van decreet over het onderwijs XXXIII](#).

¹⁰ De Coen, A. et al. (23 december 2020). [Kosten, baten en financiering van duaal leren](#). *Onderzoeksrapport IDEA-Consult*.

onderbelicht in de toelichting over studiemogelijkheden aan leerlingen. Er is geen nood aan extra hippe campagnes, wel aan heldere, duidelijke informatie en communicatie naar leerlingen en hun ouders.

Daarvoor is in de eerste plaats een helder verhaal en een helder omschreven doelgroep nodig: arbeidsrijpe en arbeidsbereide leerlingen met een grote mate van zelfredzaamheid. Het VIONA-onderzoek over de instroom in duaal leren¹¹ biedt bijkomende inspiratie. Daarin staan acht beleidsaanbevelingen om meer jongeren bewust voor duaal leren te doen kiezen. Communicatie staat daarin centraal, net als in de eerste actie uit het actieplan van het Vlaams Partnerschap: 'Via succesverhalen brengen we duaal leren als sterk merk in beeld bij alle betrokken actoren'.

Duaal leren is niet slechts een gelijkwaardige/volwaardige leerweg, maar biedt voor arbeidsrijpe leerlingen bijkomende kansen. De werkpartners richten zich daarbij tot de ondernemingen. De opleidingsverstrekkers tot de leerlingen, ouders en leerkrachten. Ook beleidsmakers moeten die positieve kijk hanteren naar alle belanghebbenden.

- Maak werk van gerichte informatie voor schoolleiders en leraren.
- Informeer leerlingen uit alle finaliteiten over de mogelijkheden van duaal leren. Betrek ouders en leerlingen uit duaal leren hierbij.
- Zorg dat in de communicatie op officiële websites, zoals de Onderwijskiezer, duaal leren steeds als een aparte en evenwaardige leerweg gepresenteerd wordt en niet als een onderdeel van leren en werken.

4.1.2 Een volwaardige plaats voor duaal leren in onderwijsloopbaanbegeleiding

De Vlaamse regering wil duaal leren in de markt zetten als een sterke en aantrekkelijke leerweg. De ambitie uit de conceptnota duaal leren (bis)¹² is 'een geïntegreerd duaal stelsel van leren en werken, dat beleidsmatig en maatschappelijk als gelijkwaardig wordt beschouwd met alle andere vormen van secundair onderwijs en dat perspectief biedt voor jongeren én ondernemers.' Veel jongeren die nu een opleiding volgen met een grote component werkplekleren doen dat echter niet per se vanuit een positieve keuze.

De Vlor vindt het belangrijk dat leerlingen op de juiste plaats zitten: dat betekent in die richting en in die leerweg die het meeste aansluit bij hun interesses en competenties. Duaal leren moet, veel meer dan nu het geval is, aan bod komen in de onderwijsloopbaanbegeleiding van jongeren. Ook bij leerlingen in de doorstroomfinaliteit. Wel of niet kiezen voor duaal leren maakt onderdeel uit van het bredere studiekeuzeproces.

Het VIONA-onderzoek (2021) doet twee aanbevelingen in die richting:

- 'Informeert leerlingen duurzaam, helder, en aandachtsgrijpend om in te spelen op actieve besluitvormingsprocessen.' De onderzoekers stellen dat het belangrijk is om leerlingen duurzaam te informeren. Zo kan men al in de eerste graad leerlingen informeren over de voordelen van een duale opleiding, hoewel ze er dan nog niet voor kunnen kiezen.
- 'Bied voldoende inzichten in de doorstroommogelijkheden van duale opleidingen.' Meer aandacht hebben voor de doorstroommogelijkheden zou meer leerlingen (en hun ouders) over

¹¹ De Witte, K. & Verhaest, D. & De Cort, W. (december 2021). [Wie kiest voor duaal leren? Een analyse van de instroom in duaal leren en beleidsaanbevelingen aan de hand van gedragsinzichten](#). Viona-onderzoeksrapport.

¹² Vlaamse Regering. 3 juli 2015. [Conceptnota \(bis\): "Duaal leren – Een volwaardige kwalificerende leerweg"](#).

de streep kunnen halen om voor een duale opleiding te kiezen. Dat geldt zowel voor leerlingen uit de dubbele als uit de arbeidsmarktfinaliteit.

Scholen zijn decretaal verplicht om een niet-bindend advies arbeidsrijpheid/-bereidheid bij het oriënteringsattest te voegen voor elke leerling in de dubbele en de arbeidsmarktfinaliteit. Dat moet gebeuren het jaar voorafgaand aan een mogelijke start in een duale richting. Dat advies schiet zijn doel voorbij: het zorgt niet voor meer instroom in duale richtingen, wel voor meer administratie. Binnen een goed ontwikkelde onderwijsloopbaanbegeleiding, waarin ook duaal leren haar plaats heeft, zal een studiekeuzeadvies van de klassenraad automatisch ook een niet-bindend (positief of negatief) advies voor duaal leren inhouden.

- Zorg dat duaal leren als volwaardige keuzemogelijkheid aan bod komt binnen het studiekeuzeproces van alle leerlingen.¹³

4.1.3 Duaal leren in dubbele finaliteit

Een volwaardige leerweg betekent ook dat goed geïnformeerde leerlingen toegang hebben tot duaal leren: zo krijgen leerlingen voor wie duaal leren de beste leerweg is, effectief de kans om een duale opleiding te volgen. We stellen vast dat zowel het aanbod aan opleidingen in de dubbele finaliteit – 13 in derde graad tso en 11 in Se-n-Se tso (schooljaar 2022-2023) - als de instroom klein is: 20 leerlingen in de derde graad tso en 109 leerlingen in Se-n-Se tso (situatie op 22/11/23). Daarnaast valt op dat van de 26 mogelijk in te richten duale structuuronderdelen voor schooljaar 2023-2024, tien opleidingen nooit aangevraagd werden.¹⁴ In de dubbele finaliteit valt dus zeker nog winst te boeken.

Scholen nemen een afwachtende houding aan, omdat ze eerst willen weten wat de minimumdoelen voor richtingen in de dubbele finaliteit inhouden. De ondergrens van 14 uur per week werkplekuren om in aanmerking te komen als ‘duaal structuuronderdeel’ zorgt namelijk voor een probleem voor sommige opleidingen in de dubbele finaliteit. Een te groot aandeel werkplekuren kan op gespannen voet komen te staan met de tijd die nodig is om de verschillende doelen te bereiken op de school. De Vlor vraagt daarom een ondergrens van acht uur werkplekuren in duaal leren in te stellen, zodat er niet steeds een uitzondering aan de Vlaamse Regering moet gevraagd worden. Door heldere communicatie kan een school het verschil met een niet-duale stage duidelijk maken. Het gaat immers niet zozeer over het aantal uren, wel over wat je tijdens die uren doet. Voor duaal leren is dat het aanleren (in tegenstelling tot het inoefenen) van nieuwe competenties op de werkvloer.

- Bepaal een ondergrens van acht uur werkplekuren in duaal leren bij een SAO, zodat er niet steeds een uitzondering aan de Vlaamse Regering moet gevraagd worden.

¹³ Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van tools om interesse, arbeidsrijpheid en -bereidheid in te schatten. Die info kan meegenomen worden in een evenwichtig studiekeuzeadvies van de klassenraad.

¹⁴ Volgens een nota van de onderwijsverstrekkers voor het Vlaams Partnerschap (2022) is de opstart van duale opleidingen in de dubbele finaliteit momenteel niet aantrekkelijk. (1) We weten nog niet of de slaagkansen in het hoger onderwijs even groot zijn als een leerling een duaal traject heeft gevolgd. (2) In de dubbele finaliteit gaat het vaak om meer complexe opleidingen waarvoor de randvoorwaarden om ze op de leerwerkplek te realiseren nog niet gerealiseerd zijn: goed opgeleide mentoren, opleidingsinfrastructuur, mogelijkheden van rotatie tussen leerwerkplekken. (3) Het curriculum van de ene opleiding met een SAO is meer geschikt voor een duaal traject dan een andere.

4.1.4 Geleidelijke uitbouw van de duale leerweg

De groei van de leerlingenaantallen in duaal leren is voor de Vlor geen doelstelling op zich. We willen de focus leggen op hogere kwaliteit eerder dan kwantiteit. We willen ertoe komen dat scholen, leerlingen, ouders, ondernemingen ... allemaal een steeds grotere meerwaarde vaststellen voor een duale opleiding voor die jongeren voor wie dat de geschikte onderwijsvorm is. Wanneer de kwaliteit van duaal leren in brede zin verbetert, zal ook het imago van duaal leren verbeteren en dat zal automatisch leiden tot een verhoogde instroom.

Daarom is de Vlor geen voorstander van het ongebreideld en niet-gericht vergroten van het aanbod aan duale structuuronderdelen. Nu al wordt het bestaande aanbod niet ingevuld (zie bijlage, 8.1). De focus moet liggen op bestendinging en versterking van wat werkt, zonder blind te staren op de leerlingenaantallen. Daarbij kunnen volgende principes gehanteerd worden:

- Ga eerst na wat de noden van de scholen zijn, vooraleer nieuwe duale trajecten uit te werken.
- Maak werk van kwalitatieve opleidingen. Bouw verder expertise uit, zowel bij scholen als bij ondernemingen.
- Maak prioritair werk van de specialisatiejaren en Se-n-Se's, daar zit het grootste potentieel voor succesvolle trajecten duaal leren.

Daarnaast vraagt de Vlor om terug te kijken naar de originele doelstellingen voor duaal leren als volwaardige kwalificerende leerweg, die vooropgesteld werden in de herwerkte conceptnota duaal leren uit 2015.¹⁵ Duaal leren moest een win-win worden voor alle betrokken partijen, maar ook voor de samenleving in zijn geheel. Evalueer of duaal leren effectief zorgt voor 'een betere afstemming van de competenties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, meer gekwalificeerde jongeren, minder (jeugd)werkloosheid, meer werkgelegenheid, instroom van gegeerde competenties (cfr. knelpuntberoepen) die het economische leven bevorderen, een sterk functionerende arbeidsmarkt, ...'¹⁶

4.2 Een gepaste leerweg en ondersteuning voor alle leerlingen

4.2.1 Aanloopfase

De Vlor besteedde in zijn adviezen over duaal leren al heel wat aandacht aan de aanloopfase.¹⁷ Er is ongerustheid bij scholen dat zij bij duaal leren onvoldoende in staat zullen zijn om aangepaste leertrajecten te voorzien voor alle leerlingen die nu tot de doelgroep van het deeltijds onderwijs

¹⁵ Vlaamse Regering. 3 juli 2015. [Conceptnota \(bis\): "Duaal leren – Een volwaardige kwalificerende leerweg"](#).

¹⁶ Deze zorg geldt ook voor werkplekleren in het algemeen. In hun verslag over werkplekleren in het voltijds beroeps- en technisch secundair onderwijs stelt het Rekenhof vast dat de Vlaamse overheid geen specifieke en meetbare indicatoren heeft vastgelegd waarmee ze het bereiken van de doelstellingen opvolgt en de effecten van de stageverplichting nog niet heeft geëvalueerd. Ook met de stageverplichting streefde de overheid naar een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, een vermindering van de ongekwalificeerde uitstroom en een daling van de jeugdwerkloosheid. Zie Rekenhof. 4 april 2023. [Werkplekleren in het voltijds beroeps- en technisch secundair onderwijs. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement.](#)

¹⁷ Zie o.a. Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Aanpassing aanloopfase naar duaal leren: aanvullende voorstellen. Advies over het voorontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving over duaal leren, de aanloopfase en het stelsel van leren en werken.](#) 27 januari 2022. [Bezorgdheden over de omzetting van leren en werken naar duaal leren en aanloopfase.](#) Advies over de mededeling aan de Vlaamse Regering 'Van leren en werken naar duaal leren: een veilige haven voor elke leerling', 21 januari 2021. [Advies over de maatregelen voor de organisatie van duaal leren en de aanloopfase.](#) 17 mei 2018. [Advies over de aanloopfase van het duaal leren.](#) 19 april 2018.

behoren. De brede aanloopfase en het kwalificerend traject bieden maar een gedeeltelijk antwoord op deze problematiek: daar kunnen alleen arbeidsbereide leerlingen terecht.

Het feit dat er een terugvalpositie voorzien wordt bij de screening naar arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid, is een goed principe, maar volstaat op zich niet voor de jongeren die niet arbeidsbereid zijn. Niet-arbeitsbereide jongeren die niet klaar zijn voor de aanloopfase, zouden in theorie teruggestuurd moeten worden naar een voltijdse school. De Vlor herhaalt hierbij zijn bezorgdheid dat die niet-onaanzienlijke groep van jongeren dan zeker meer begeleiding en omkadering nodig heeft dan wat nu kan geboden worden in fase 0 en 1 van het zorgcontinuüm. Omdat de regelgeving onvoldoende afgestemd is op de doelgroep, bestaat het risico dat deze doelgroep toch terechtkomt in de aanloopfase of wordt uitgeschreven. Scholen en centra kunnen nu immers onvoldoende zorgen voor individuele begeleiding op maat die inspeelt op de specifieke noden van de leerlingen. De expertise en flexibiliteit (uit het deeltijds onderwijs) om met die kwetsbare groep te werken, mogen niet verloren gaan.

Ook de financiering blijft een knelpunt. Scholen worden wel verplicht om leerlingen een voltijds engagement te bieden in de aanloopfase, maar krijgen hier niet de nodige middelen voor. Als de aanloopcomponent wordt uitbesteed aan een externe partner, krijgt die daarvoor financiering. Als de school echter zelf een voltijds engagement realiseert, staat daar geen financiering tegenover. Door de inkanteling van Leren en Werken zijn de leerlingenaantallen bij verschillende CDO's dalend en zullen ze in de komende jaren met minder middelen aan de slag moeten. Ook zorgt het verschil in financiering tussen voltijdse scholen en het dbso voor onwenselijke complexiteit: zo kunnen CDO's geen beroep doen op GOK-financiering, hoewel ze zeer veel leerlingen met SES-kenmerken hebben. Een leerling in duaal leren in een CDO geeft ook geen recht op punten voor ondersteunend personeel en taak- en functiedifferentiatie, wat in de voltijdse scholen wel het geval is.¹⁸

- Zorg dat de expertise en flexibiliteit uit het dbso ingezet kan blijven worden. Wij nemen deze doelstelling mee in ons actieplan, evenals de doelgroep en de finaliteit van de aanloopfase.
- Voorzie financiering die tegemoetkomt aan de noden van de doelgroep.
- Geef scholen en centra de middelen om begeleiding op maat te voorzien voor leerlingen die door de screening niet geschikt bevonden worden voor de aanloopfase of duaal leren.

4.2.2 Samenwerking met externe aanbieders

Om tot een sluitend aanbod te komen, moet er een goede wisselwerking zijn tussen de verschillende partners: de scholen, de externe aanbieders van de aanloopfase en de sectoren. De rollen en verantwoordelijkheden voor de begeleiding van leerlingen die dreigen uit te vallen, moeten duidelijk zijn. We pleiten er niet voor om leerlingen door te schuiven naar welzijnspartners, maar wel dat scholen de nodige hulp kunnen inschakelen. Zo blijft de link met het onderwijs behouden. Externe partners moeten in de eerste plaats worden ingeschakeld voor leerlingen die extra begeleiding en remediëring het meest nodig hebben. Het clb heeft daarin een draaischijffunctie. De onderwijsverstrekkers nemen het engagement op om zo goed mogelijk af te stemmen tussen school en externe aanbieders om zo de schaarse middelen complementair en efficiënt in te zetten.

De aanbieders van buitenschoolse trajecten voor de aanloopfase signaleren wat dat betreft grote zorgen over het financieringssysteem. Het gaat om een vaste financiering voor een aantal jaar, die geen aanbod voor alle jongeren garandeert. Hoe meer de personeelskosten stijgen, hoe minder

¹⁸ Er is wel een andere coëfficiënt van toepassing dan in voltijdse scholen.

begeleidingstrajecten dan kunnen worden opgezet. De financiering moet dus *open end* zijn en meegroeien met het aantal leerlingen om het aanbod en de omkadering te garanderen. Belangrijk is ook dat de overheid nooit ESF-middelen zou mogen inzetten om dergelijke decretale maatregelen te financieren: een leerling heeft recht op begeleiding en daarvoor moeten altijd middelen worden vrijgemaakt.¹⁹

- Definieer duidelijke rollen en verantwoordelijkheden voor de verschillende betrokken partners. Zorg dat scholen de nodige hulp kunnen inschakelen en leerlingen nabij houden.
- Voorzie duurzame open end financiering voor de aanbieders van ondersteuning alternerend leren (OAL), zodat alle leerlingen die nood hebben aan die begeleiding dat recht kunnen opnemen, ongeacht de finaliteit.

4.2.3 Samenwerking met sectoren

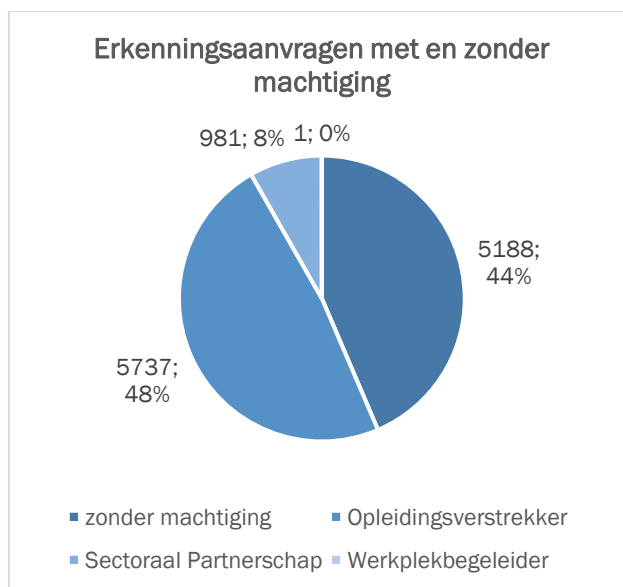
Ook samenwerking met sectoren is een belangrijk deel van de puzzel van duaal leren, op alle onderwijsniveaus. De sectoren hebben al erg veel werk verzet en moeten aan boord blijven, ook als een sterke toename van de leerlingenaantallen in duaal leren op korte termijn uitblijft. We vragen de overheid om hen te blijven stimuleren om hun rol op te nemen. Als een sector weigert om een beroepskwalificatie op te stellen, kan er geen onderwijskwalificatie aan vastgeknoopt worden waardoor leerlingen verstoken blijven van duaal leren. Een voorbeeld hiervan is de medewerker-kapper, waar het niet mogelijk bleek om een oplossing te vinden met de sector. Als een sector voor een studierichting onvoldoende kwalitatieve leerwerkplekken voorziet, levert dat grote problemen op. We vragen het Vlaams Partnerschap om ervoor te zorgen dat sectoren voor elke studierichting leerwerkplekken voorzien en dat zij, waar nodig, de gedelegeerde bevoegdheden naar sectorale partnerschappen terug in handen neemt. Daarnaast hebben we niet alleen nood aan voldoende leerwerkplekken, die werkplekken moeten ook bereikbaar zijn voor de lerenden.

Een ander knelpunt is de concurrentie die ontstaat tussen lerenden voor leerwerkplekken, omdat er een duaal aanbod bestaat in buitengewoon secundair onderwijs, gewoon secundair onderwijs en volwassenenonderwijs (en misschien in de toekomst in het hoger onderwijs). Wij vragen aan sectoren om zich niet alleen te richten op de meest aantrekkelijke lerenden of trappen uit de opleidingsladder, maar steeds leerwerkplekken en stageplaatsen te voorzien voor het brede opleidingsaanbod. We vragen aan het Vlaams Partnerschap Duaal Leren om goed te monitoren dat lerenden van alle onderwijsniveaus voldoende kansen krijgen en daarover regelmatig af te stemmen met de sectorale partners.

Tot slot vragen we om de mogelijkheid te behouden van scholen om een erkenningsaanvraag van een bedrijf in te dienen. Scholen krijgen vaak een mandaat van een bedrijf waar ze voor een duaal traject mee willen samenwerken, om hun erkenningsaanvraag in te dienen via de applicatie 'werkplekduaal'. In onderstaand diagram²⁰ zien we dat deze mogelijkheid ook zeer veel gebruikt werd. Dat werkt drempelverlagend voor een bedrijf om met de school in zee te gaan. Die mogelijkheid wordt echter geschrapt. De Vlor betreurt dat en vraagt om het recht te zetten: geef scholen opnieuw de mogelijkheid om dat voor een bedrijf te doen.

¹⁹ ESF-projectmiddelen zijn interessant voor pilootprojecten (zoals die er bijvoorbeeld geweest zijn in het volwassenenonderwijs), maar niet voor structurele decretale opdrachten. Ze bieden onvoldoende garanties dat de rechten van alle leerlingen gevrijwaard worden.

²⁰ Vlaams Partnerschap Duaal Leren. [Jaarrapport 2021-2022](#) (p. 31)

- Monitor en blijf de beschikbaarheid van voldoende, bereikbare en kwalitatieve leerwerkplekken stimuleren, voor lerenden uit alle onderwijsniveaus en -vormen.
- Geef scholen opnieuw de mogelijkheid om een erkenningsaanvraag voor een bedrijf te doen.

4.3 Praktische drempels wegwerken

4.3.1 Financiering trajectbegeleiding

Een onderwijsverstrekker die duale opleidingen aanbiedt, is verplicht om trajectbegeleiding te voorzien. Investeren in duaal leren kost zo uren-leraar. Uren die scholen niet in overvloed hebben. Dat is een drempel om voluit voor duaal leren te gaan, zeker in een beginfase (wanneer er nog niet veel leerlingen in de duale variant van een opleiding zitten) of wanneer de duale naast de niet-duale variant wordt aangeboden. Ook in de kwalificatie- en integratiefase van het buso is er geen financiering voor trajectbegeleiding en moeten de middelen uit het vaak krappe urenpakket komen.

In de praktijk betekent dit vaak dat trajectbegeleiding zowel in het so als het buso (groten)deels vrijwilligerswerk is. Nochtans is trajectbegeleiding, zoals ook aangegeven wordt in het actieplan van het Vlaams Partnerschap Duaal Leren, een drijvende kracht achter duaal leren. Wie trajectbegeleiding opneemt, is een spilfiguur tussen alle partners en is verantwoordelijk voor de opleiding, begeleiding en evaluatie van de jongere, in samenspraak en in afstemming met de mentor in de onderneming. Ook het gedifferentieerd bijwerken van leerlingen op school kan behoren tot de trajectbegeleiding.

Ook de Vlor beklemtoont het belang van een goede trajectbegeleiding: hoe intenser dat kan, hoe groter de kans op een succesvol duaal verhaal. We vragen daarom waardering en erkenning voor trajectbegeleiding en de noodzakelijke middelen voor professionalisering en om deze opdracht efficiënt en kwaliteitsvol te kunnen uitvoeren en zich te professionaliseren. In deze context is het wrang dat de RTC's in het programmadecreet van 21 april 2023 de opdracht krijgen om duaal leren te faciliteren en hiervoor middelen krijgen.²¹ In een eerder advies had de Vlor nochtans expliciet

²¹ Voorontwerp van programmadecreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begrotingsaanpassing 2023 van 21 april 2023, art. 27 en 28.

gevraagd om niet nog een actor voor duaal leren in te zetten, maar de RTC's complementair en gefocust te laten werken.²² Zet de beschikbare middelen efficiënt in en geef ze rechtstreeks aan de scholen om gericht in te zetten voor trajectbegeleiding.

Tot slot is het uitgangspunt van de onderwijsinspectie bij het kwaliteitstoezicht op duaal leren een individueel traject voor elke duale leerling. Die hoge verwachtingen staan in contrast met de middelen om kwaliteitsvolle trajectbegeleiding te voorzien.

- Voorzie de nodige middelen en tijd voor trajectbegeleiding.
- Stem de verwachtingen van de onderwijsinspectie af op wat mogelijk is met de beschikbare middelen.

4.3.2 Programmatie van duale structuuronderdelen verder versoepelen

In Onderwijsdecreet XXXIII zijn enkele positieve versoepelingen in verband met programmatis opgenomen. Zo zullen scholen via vrije programmatie het duaal structuuronderdeel kunnen aanbieden als de niet-duale variant al aangeboden wordt binnen de school, mits akkoord van de scholengemeenschap. Voor buso OV3 en OV4 geldt die versoepeling echter enkel voor scholen die geen type 9 aanbieden. Dat betekent dat ze slechts voor een bijzonder klein aantal buso-scholen van toepassing is. Ook de minimumnorm van vijf regelmatige leerlingen (per afzonderlijke vestigingsplaats van de school) voor een structuuronderdeel dat geprogrammeerd wordt vanaf het schooljaar 2024-2025 is problematisch, specifiek voor de kleine klasgroepen van Syntra en centra voor deeltijds onderwijs.

We stellen vast dat de Vlaamse regering in OD XXXIII het belang van de afstemming binnen het regionale overlegforum duaal leren (ROF) blijft benadrukken, ook bij vrije programmatie van een duale opleiding. Dat zou gepaard moeten gaan met garanties op voldoende werkplekken. In de praktijk gebeurt dat niet overal. In sommige ROF's verzamelt men de programmatieaanvragen van de verschillende scholen en centra, maar niemand doet er een uitspraak over. In andere ROF's geeft men een advies.²³ De Vlor beschouwt een bewijs van afstemming op het ROF, dat de Vlaamse regering vaak onterecht als ontvankelijkheids criterium voor de programmatie hanteert, vooral als extra planlast. We stellen het nut van die extra procedure in vraag.²⁴

De versoepeling mag een stap verder gaan. Als een school een structuuronderdeel mag aanbieden, dan zou ze automatisch de bevoegdheid moeten hebben om zowel de duale als de niet-duale variant aan te bieden.²⁵ Een melding aan Agodi volstaat dan om de andere leerweg aan te bieden als er inschrijvingen zijn. Dat is een sterke vereenvoudiging, die de planlast van scholen ernstig doet dalen én die ervoor zorgt dat scholen veel flexibeler kunnen inspelen op de opleidingsvraag van leerlingen. De inhoud van duale opleidingen is immers dezelfde als die van hun niet-duale variant. Enkel de leerweg is anders. De Vlor wil dat doortrekken naar de programmatie. Inherent aan die flexibiliteit is het verdwijnen van het gedoogjaar bij een gebrek aan leerlingen in de duale variant, en de procedure die nadien moet doorlopen worden om het duale structuuronderdeel opnieuw aan te vragen.

²² Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Complementariteit en focus in het RTC-decreet. Advies over het wijzigingsdecreet regionale technologische centra](#), 10 maart 2022.

²³ Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Programmatis duale opleidingen OV3 buso – schooljaar 2023-2024](#), 16 februari 2023. Blz. 5.

²⁴ Ibidem.

²⁵ We vragen dus om het onderscheid tussen duale en niet-duale structuuronderdelen te schrappen.

Zo zouden leerlingen dan makkelijk binnen de derde graad van leerweg kunnen wisselen. Nu kan een leerling die van een vijfde jaar niet-duaal naar dezelfde richting duaal in het zesde jaar wil (of omgekeerd) enkel de overstap maken na een gunstige beslissing van een toelatingsklassenraad. De klassenraad moet die beslissing, die gebaseerd moet zijn op ernstige medische, psychische, sociale of onderwijskundige redenen, duidelijk motiveren.²⁶

Daarnaast zou het goed zijn om de procedure voor de uitbreiding of de verplaatsing van het bestaande aanbod naar een andere vestigingsplaats te vereenvoudigen en zo de administratieve last voor de aanbieders te beperken.²⁷ Nadelige gevolgen voor leerlingen en personeel moeten hierbij uiteraard vermeden worden. Het zorgt er ook voor dat we een realistischer beeld krijgen van de uitbreiding van duaal leren in het Vlaamse onderwijs.

Versoepel de programmatieprocedures en verlaag de planlast:

- Schrap het bewijs van afstemming op het ROF als programmatievoorwaarde.
- Beschouw duaal leren als eenzelfde opleiding met een andere leerweg: laat een programmatie voor een opleiding voor zowel de duale als de niet-duale variant gelden.
- Vereenvoudig de procedure voor de uitbreiding of de verplaatsing van het bestaande aanbod naar een andere vestigingsplaats.

4.3.3 Wetgevende kaders op elkaar afstemmen

We vragen om de grote complexiteit van de regelgeving aan te pakken en de wetgevende kaders beter op elkaar af te stemmen. Duaal leren is gekoppeld aan de arbeidswetgeving, maar de wetgeving op het vlak van sociale zekerheid is niet altijd aangepast aan de onderwijsregelgeving (zie ook 4.4). Enkele voorbeelden:

- De verschillen wat betreft paritaire comités, zelfs binnen sectoren, hebben een impact op de duaal lerenden en leveren zo grote complexiteit op en verschillen tussen leerlingen die niet uit te leggen zijn.²⁸
- Technische werkloosheid leidt ertoe dat leerlingen moeten thuisblijven op de dagen die ze op de werkplek zouden doorbrengen. Ze mogen die dagen niet naar school gaan.
- Aanvullende voorbeelden zijn te vinden in het actieplan van het Vlaams Partnerschap Duaal Leren (actie 8), namelijk over het Groeipakket, de verzekering, weekend- en vakantiewerk en duaal leren bij eenmanszaken.

4.4 Specifiek voor het buitengewoon secundair onderwijs

Nergens komt de bovenvermelde complexiteit sterker tot uiting dan in het buitengewoon secundair onderwijs. Hier zijn vijf verschillende vormen van leren op de werkvloer: de groepsstage, individuele

²⁶ Bovendien zou de wijziging er ook voor zorgen dat leerlingen die tijdens het schooljaar om wat voor reden ook hun duale opleiding moeten stopzetten een goede terugvalpositie naar de niet-duale variant hebben. Dat kan gebeuren wanneer leerlingen toch niet voldoende arbeidsrijp blijken voor het veeleisende duaal leren of als het op een andere manier fout loopt met de werkplek (bv. vertrek van de mentor).

²⁷ Zie ook Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Programmaties duaal leren gewoon secundair onderwijs – schooljaar 2023-2024](#). 16 februari 2023.

²⁸ Zo bepaalt het aantal uren dat is vastgelegd in een CAO hoeveel uren de leerling moet werkpleklernen. Het kan zo bijvoorbeeld dat een leerling in een supermarkt in eigen beheer meer uren moet werken dan een leerling in een supermarkt in franchise.

stage, duaal leren, ABO (alternerende beroepsopleiding) en ABO ESF (*European Social Fund*). Schematisch ziet dat eruit als volgt:

	Groepsstage	Individuele stage	Duaal	ABO	ABO ESF
Observatiejaar					
Opleidingsfase	●	●			
Kwalificatiefase	●	●	●		
Integratiefase			●	●	●

- Stage met (een deel van) de klasgroep onder voortdurende begeleiding leerkracht
- Verkennende individuele stage enkel mogelijk ifv studiekeuze duaal, niet ifv studiekeuze kwalificatiefase
- Individuele stage zonder alternerende organisatie
- Individuele stage met alternerende organisatie

We focussen hier op het onderscheid tussen duaal leren, ABO en ABO ESF. Het gaat om gelijkaardige systemen met doorgedreven vormen van werkplekleren (ongeveer drie dagen per week op de leerwerkplek). Het cruciale inhoudelijke verschil is dat bij ABO jongeren aangeleerde vaardigheden gaan oefenen op de werkplek, terwijl bij duaal leren nieuwe vaardigheden worden aangeleerd op de werkplek.

ABO en ABO ESF zijn identiek qua opzet, maar scholen moeten jaarlijks intekenen voor de ESF-versie. Die komt met extra planlast (bv. VDAB-tool), waardoor veel scholen die niet meer inrichten. Voor de leerling zijn er wel belangrijke voordelen. Hij krijgt een eenmalige premie van 500 euro, maar ook een korting op de beroepsinschakelingsijd (BIT), waardoor het aantal dagen van de BIT vermindert. Na die BIT kan een jongere een uitkering krijgen.

Ook de Overeenkomst alternerende opleiding (OAO) van duaal leren geeft een korting op de BIT en zorgt ervoor dat een leerling sociale rechten kan opbouwen. Deze overeenkomst levert een leerling ook een leervergoeding van maximaal 674,5 euro per maand op. Tot slot zullen leerlingen uit duaal leren ook in aanmerking komen voor de nieuwe premies kwalificerend werkplekleren, wat niet het geval is voor de alternerende beroepsopleiding.²⁹

Toch zijn er veel meer leerlingen ingeschreven in ABO (537 in 2022-2023) dan in duaal leren (148 op 14/11/2022). Dat komt onder andere doordat tot op heden niet alle opleidingen kunnen worden aangeboden in duaal leren omdat de nodige standaardtrajecten nog niet zijn ontwikkeld.³⁰ In de niet-duale variant kunnen 38 opleidingen aangeboden worden in zowel kwalificatie- als integratiefase. In de kwalificatiefase kunnen slechts 23 opleidingen duaal worden aangeboden, in de integratiefase gaat het om 24 opleidingen. Ook de moeilijke organisatie van redelijke aanpassingen voor buso-leerlingen op de werkvloer zou een belangrijke verklarende factor kunnen zijn.³¹ De Vlor stelt ook vast dat duaal leren wel heel uitdagend is voor de mentor op de werkvloer:

²⁹ De Vlor vraagt om die beslissing aan te passen in het uitvoeringsbesluit: Vlor, Algemene Raad. [Premies werkplekleren ook nodig voor de alternerende beroepsopleiding in BuSO. Advies bij het ontwerp van BVR premies kwalificerend werkplekleren](#), 23 maart 2023.

³⁰ Door het ontbreken van de nodige beroepskwalificaties?

³¹ Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Programmatie duale opleidingen opleidingsvorm 3 buitengewoon secundair onderwijs – schooljaar 2023-2024](#), 16 februari 2023.

die moet niet alleen een jongere met een beperking begeleiden, maar tegelijk ook nieuwe competenties aanleren. Leren mentoren in de mentoropleiding ook voldoende omgaan met jongeren met specifieke noden?

Daarom dringt een harmonisatie zich op in het werkplekleren binnen het buitengewoon onderwijs, waardoor alle leerlingen die doorgedreven alternerend leren van de voordelen kunnen genieten. Ook de overdreven complexiteit die samenhangt met de verschillende vormen van werkplekleren moet worden aangepakt door een fundamentele hervorming die vertrekt vanuit de noden van de leerling in plaats van vanuit bestaande structuren. Zo zijn de vereisten voor toegang tot de verschillende opleidingsvormen ingewikkeld en onvoldoende transparant, wat een goede studiekeuze (begeleiding) in de weg staat. Ook voor werkgevers zijn de vereisten onduidelijk: voor ABO moeten ze bijvoorbeeld wel een begeleider ('mentor') aanstellen, maar is geen mentoropleiding nodig. Bij duaal is dat wel zo. De complexiteit is zelfs zo verwarrend dat ze leidt tot foutieve informatieverstrekking over de voordelen voor leerlingen, ook door professionals.

In het Vlor-advies over de modernisering van het secundair onderwijs uit 2017 vroegen we al om een globale visie te ontwikkelen over de plaats van het buitengewoon secundair onderwijs in een vernieuwd aanbod en een nieuwe organisatie van het secundair onderwijs.³² Die vraag heeft niets aan urgentie ingeboet. We moeten streven naar een eenvoudiger systeem met maximale kansen voor de lerende. Daarbij beogen we niet de inkanteling van ABO in duaal leren, maar wel een transparant systeem waarbij elke lerende in een stelsel kan zitten dat aansluit bij zijn mogelijkheden en competenties.³³

Daarnaast rijst de vraag wat de impact zal zijn van het leersteundecreet,³⁴ dat op 1 september 2023 in werking treedt, voor leerlingen in duale opleidingen. Scholen krijgen nu al vragen over een individueel aangepast curriculum (IAC): wat is de plaats van een IAC in een duale leerweg als een leerling met verslag kiest voor gewoon duaal onderwijs? Wat is haalbaar voor werkplekken om aan een IAC van een leerling te werken in overeenstemming met het handelingsplan? Welke rol zal het leersteuncentrum daarin spelen: kan het zowel school als werkplek ondersteunen zodat een leerling maximale leerwinst kan boeken? Bovendien maakt het leersteundecreet het mogelijk dat het gewoon so vanuit een IAC een getuigschrift OV3 kan afleveren en zal men vanuit OV3 een getuigschrift OK2 kunnen uitreiken.

- We vragen om een fundamentele denkoefening over werkplekleren binnen het buitengewoon onderwijs en de aansluiting tussen het buitengewoon onderwijs en de arbeidsmarkt. Onderzoek hoe de transparantie van alternerend leren in de integratiefase kan vergroot worden voor leerlingen, ouders en werkgevers. Elementen die daarbij aan bod moeten komen zijn onder meer de toelatingsvoorwaarden, organisatiemogelijkheden en vergoeding.
- De Vlor ziet in de eerste plaats kansen voor duaal leren binnen de integratiefase. Daar lijkt de leerweg het meest succesvol en haalbaar te zijn voor de leerlingen. Daarom vragen we om een evaluatie van duaal leren in de kwalificatiefase, waarbij onder meer de uitval van leerlingen in kaart wordt gebracht.

³² Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017.

³³ Het is belangrijk om niet dezelfde weg te volgen als de inkanteling van leren en werken, waarbij de duale leerweg geen gepaste plaats kan bieden aan de volledige doelgroep van leren en werken.

³⁴ Vlaamse Regering. 10 maart 2023. [Ontwerp van decreet over leersteun](#).

5 Duaal leren in het volwassenenonderwijs

Het duaal leren heeft in het volwassenenonderwijs een voorzichtige start genomen in het schooljaar 2022-2023, met 65 cursisten, verdeeld over opleidingen Hulpkok en Zorgkundige, in drie verschillende centra en zes vestigingsplaatsen. Er is wel al een grote groep cursisten bezig met intensief werkplekleren. De Vlor gaf in eerdere adviezen al aan dat duaal leren zeker een opportuniteit kan zijn in het volwassenenonderwijs, maar duidt opnieuw een aantal drempels aan die de uitrol hinderen. Zo zien we tot nu toe vooral een **instroom** van werkenden via werkgevers. We vragen om werk te maken van een betere toeleiding en doorstroom via andere kanalen zoals VDAB, OCMW...³⁵

Daarnaast moet duaal leren aantrekkelijker worden voor de centra voor volwassenenonderwijs (CVO). We vragen om de **administratieve last** van duaal leren te screenen en zoveel mogelijk te reduceren. We vragen met het oog daarop werk te maken van koppeling van databanken. Een voorbeeld van die administratieve last is het opmaken van nieuwe overeenkomsten: in plaats van te werken met een gemiddeld aantal uren werkplekleren, moet er bij wijzigingen in het aantal uren werkplekleren doorheen het schooljaar telkens een nieuwe overeenkomst opgesteld worden.

Er valt ook winst te boeken bij **flexibilisering**. Zo is het criterium van minstens 50% werkplekklere³⁶ niet altijd zinvol en moet dat aangepast worden aan het modulaire systeem van het volwassenenonderwijs en het ritme van de opleiding. In het eerste deel van een opleiding kan bijvoorbeeld meer regulier onderwijs geboden worden en later meer werkplekleren. Een andere mogelijke versoepeling die de administratieve last naar beneden kan halen, heeft te maken met het inrichten van een opleiding. De programmatieprocedure van duale opleidingen in het volwassenenonderwijs is terecht zeer licht gehouden,³⁷ maar nu moet nog altijd een aparte opleiding voor een cursist of groep cursisten worden aangemaakt. Het zou moeten volstaan dat een centrum simpelweg kan aanduiden dat een opleiding duaal wordt ingericht: een duaal traject is geen aparte opleiding, maar een andere leerweg.

We vragen om ook hier de nodige extra **financiering** te voorzien voor de centra, zeker om de zware opstartfase te ondersteunen. Centra moeten structureel zeer veel omkadering inzetten om duale trajecten in te richten. Zo rapporteert een CVO dat ze per cursist nu 4,5 uur trajectbegeleiding moeten voorzien tegenover 1,5 uur voor een cursist die doet aan werkplekklere buiten duaal. Die extra trajectbegeleiding (screening, extra afstemming met de werkplek, extra administratie) kan de kwaliteit van de trajecten verhogen, maar vraagt investeringen. Bovendien hebben duale cursisten vaak (afhankelijk van de opleiding/sector) een sterker profiel. Ze werken al, hebben een diploma secundair onderwijs... Dat zorgt ervoor dat ze minder financiële incentives opleveren en leiden tot een negatieve *return on investment* voor het centrum. Voorzie dus extra financiering bovenop de half-gesloten enveloppe. Een verschuiving van de huidige middelen is niet wenselijk.

We herhalen in die context ook onze vraag naar middelen voor **infrastructuur** voor het volwassenenonderwijs.³⁸ Van de CVO's wordt steeds meer gevraagd dat ze focussen op intensieve

³⁵ Een mogelijkheid is wel dat deze profielen niet sterk genoeg zijn voor het veeleisende duaal leren. Werkzoekenden die sterk genoeg zijn, kunnen dan weer misschien meteen de arbeidsmarkt betreden.

³⁶ Het minimum voor een duale opleiding, tenzij het sectoraal partnerschap een uitzondering toestaat.

³⁷ Het volstaat om de onderwijsbevoegdheid voor de niet-duale opleiding te hebben om de opleiding te mogen inrichten.

³⁸ Vlor, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Dringende aandachtspunten financiering volwassenenonderwijs. Advies over de implementatie van het financieringsdecreet van het volwassenenonderwijs en de impact van corona](#), 12 oktober 2021.

dagtrajecten die tegemoet komen aan dringende maatschappelijke noden (zoals opleiding voor knelpuntberoepen en integratie van anderstalige nieuwkomers). Die dagtrajecten zijn ook voor duaal leren nodig, maar die trajecten kunnen niet plaatsvinden in de gebouwen van secundaire scholen, die overdag al bezet zijn. Dat leidt tot een groeiende behoefte aan (eigen) infrastructuur die overdag gebruikt kan worden.

Wanneer de centra zoveel nadelen ondervinden om duale trajecten op te starten (extra administratieve en financiële last, minder flexibiliteit), in vergelijking met het organiseren van hetzelfde traject in de vorm van werkplekleren, twee voor de cursist identieke en evenwaardige formules, is het logisch dat zij nog weinig duale trajecten aanbieden. De winst zit nu vooral in de **leervergoeding** die cursisten kunnen krijgen. Daar ligt dan weer het verschil in leervergoeding moeilijk tussen cursisten die een opleiding volgen via duaal leren of een andere vorm van werkplekleren. We vragen om een leervergoeding te voorzien voor doorgedreven werkplekleren in elk statuut. De aantrekkelijkheid van duaal leren moet in de eerste plaats liggen in de kwaliteit van de opleiding en bijhorend sterk imago.

- Maak werk van een betere toeleiding via andere kanalen, zoals VDAB en het OCMW.
- Screen de administratieve last van duaal leren en reduceer ze zoveel mogelijk.
- Flexibiliseer duaal leren in het volwassenenonderwijs verder, zowel qua minimumpercentage werkplekleren als registratieprocedures.
- Voorzie de nodige extra financiering voor de centra, zeker om de zware opstartfase te ondersteunen en ook voor bijkomende infrastructuur.
- Voorzie een leervergoeding voor doorgedreven werkplekleren in elk statuut.
- We vragen het Partnerschap om de uitrol van duaal leren in het volwassenenonderwijs nauwkeurig en breed te monitoren: wat is het effect voor cursisten, centra, ondernemingen ... Met welke intensiteit moeten cursisten begeleid worden, wat is de financiële impact op de centra, zijn er voldoende leerwerkplekken (ook voor secundair onderwijs) ...?

6 Werkplekleren in het hoger onderwijs

Het Vlor-advies over duaal leren in het hoger onderwijs blijft actueel.³⁹ In dat advies stelden we vast dat in het hoger onderwijs de instellingen al heel flexibel en autonoom kunnen inspelen op de vraag naar werkplekleren. Hierboven een definitie van duaal leren construeren en een nieuw juridisch kader introduceren, lijkt de raad nog steeds weinig zinvol en zou enkel zorgen voor begripsverwarring.

De raad ziet wel de meerwaarde in van werkplekleren in de opleidingen hoger onderwijs. De hogeronderwijsinstellingen willen immers maatschappelijk relevante opleidingen inrichten die beantwoorden aan de noden van de samenleving, het werkveld en de studenten. De Vlor ziet mogelijkheden in keuzetrajecten met meer en sterker uitgewerkte vormen van werkplekleren voor het hoger onderwijs. Hierin wordt het volume aan werkplekleren opgedreven, maar neemt de onderneming of organisatie waarmee wordt samengewerkt ook een sterkere verantwoordelijkheid op.

We besluiten dat een denkoefening over de verdere evolutie en versterking van werkplekleren in het hoger onderwijs wenselijk is. Daarbij kunnen we inspiratie putten uit het concept duaal leren

³⁹ Vlor, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over duaal leren in het hoger onderwijs](#), 12 juni 2018.

uit de andere onderwijsniveaus, zoals bijvoorbeeld de leervergoeding voor de lerende. De Vlor zal een dergelijke oefening opstarten nadat de evaluatie van de proefprojecten duaal leren in het hoger onderwijs is afgerond.

BIJLAGEN

7 Historiek duaal leren

7.1 Duaal leren in een notendop

In een traject duaal leren leert een lerende zowel op school als in een onderneming de competenties die nodig zijn om te slagen voor die opleiding. Het is de meest doorgedreven vorm van werkplekleren, waarbij school en onderneming volwaardige partners zijn in het leertraject van de lerende. Met een duale opleiding kan de jongere een onderwijs- en een of meerdere beroepskwalificaties behalen.

De opleiding wordt beschreven in een standaardtraject⁴⁰, waarin ook het aandeel van de werkplekcomponent bepaald is. De omvang van de werkplekcomponent bepaalt welke overeenkomst de jongere, de school en de onderneming met elkaar sluiten: een overeenkomst alternerende opleiding met minimum gemiddeld 20 uur werkplekleren per week op jaarbasis of een stageovereenkomst alternerende opleiding met minimum gemiddeld 14 uur werkplekleren op jaarbasis⁴¹.

Om te kunnen starten in de duale leerweg moet een jongere voldaan hebben aan de voltijdse leerplicht, arbeidsrijp en arbeidsbereid zijn. In de praktijk betekent dit dat een jongere vanaf 15 jaar met duaal leren kan starten.

Een onderneming die als leerwerkplek voor de jongere wil dienen, moet zich laten erkennen en een mentor aanduiden die op de werkvloer zal instaan voor de opleiding van de jongere. Een mentor moet hiervoor een mentoropleiding volgen en een blanco uittreksel uit het strafregister model 2 kunnen voorleggen⁴².

7.2 Van proeftuin tot nieuwe leerweg

In september 2016 startte in Vlaanderen het tijdelijk project “Schoolbank op de werkplek”⁴³ op: zeven proeftuinen duaal leren in het secundair onderwijs, waarvan een traject voor het buitengewoon secundair onderwijs. 126 leerlingen schreven zich in.

1. Chemische procestechnieken duaal (Se-n-Se);
2. Elektromechanische technieken duaal (derde graad tso);
3. Elektrische installaties duaal (derde graad bso, dbso);
4. Haarverzorging duaal (derde graad bso, dbso);
5. Ruwbouw duaal (derde graad bso, dbso);
6. Zorgkundige duaal (derde jaar derde graad bso, dbso);
7. Groenaanleg en -beheer duaal (buso OV3).

⁴⁰ Vlaamse Regering. 30 maart 2018. [Decreet betreffende duaal leren en de aanloopfase](#) art. 19, §2

⁴¹ Vlaamse Regering. 10 juni 2016. [Decreet tot regeling van bepaalde aspecten van alternerende opleidingen](#)

⁴² Idem.

⁴³ Vlaamse Regering. 11 maart 2016. [Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het tijdelijk project “schoolbank op de werkplek” rond duaal leren in het secundair onderwijs](#)

Zowel voltijdse scholen, centra voor deeltijds beroepsonderwijs als Syntra vzw waren in het project aanbieders van proeftuintrajecten. De proeftuinen liepen van schooljaar 2016-2017 tot en met schooljaar 2018-2019 en werden jaarlijks uitgebreid met nieuwe standaardtrajecten⁴⁴.

Op 1 september 2019 werd het decreet duaal leren van kracht. Naast de 48 oorspronkelijke proeftuinen kwamen er 29 standaardtrajecten bij. 194 voltijdse scholen, centra voor deeltijds onderwijs (CDO) en Syntra vzw boden samen 57 verschillende duale opleidingen aan voor 1743 leerlingen.

Het aanbod van duale structuuronderdelen breidt jaarlijks uit. Voor schooljaar 2023-2024 kunnen onderwijsverstrekkers voor 187 duale opleidingen een programmatieaanvraag doen.

Gelijktijdig met de ontwikkeling van de regelgeving voor duaal leren werd er in de schoot van het toenmalige Agentschap voor Ondernemersvorming – Syntra Vlaanderen door de Vlaamse Regering een partnerschap opgericht met vertegenwoordigers van de onderwijsverstrekkers, de werkgevers, de VDAB en de overheid (domein Onderwijs en domein Werk): het Vlaams Partnerschap Duaal Leren⁴⁵. Sinds de uitbreiding van duaal leren naar het volwassenenonderwijs in 2022 maken ook vertegenwoordigers van de onderwijsverstrekkers en de overheid voor het volwassenenonderwijs deel uit van het partnerschap. Sinds de opheffing van Syntra Vlaanderen op 1 januari 2021 is het secretariaat van het Vlaams Partnerschap Duaal Leren en alle andere taken die zich op duaal leren toespitsen een verantwoordelijkheid van de afdeling Duaal Leren en Sectoren van het departement Werk en Sociale Economie.

Het Vlaams Partnerschap Duaal Leren heeft de volgende opdrachten:

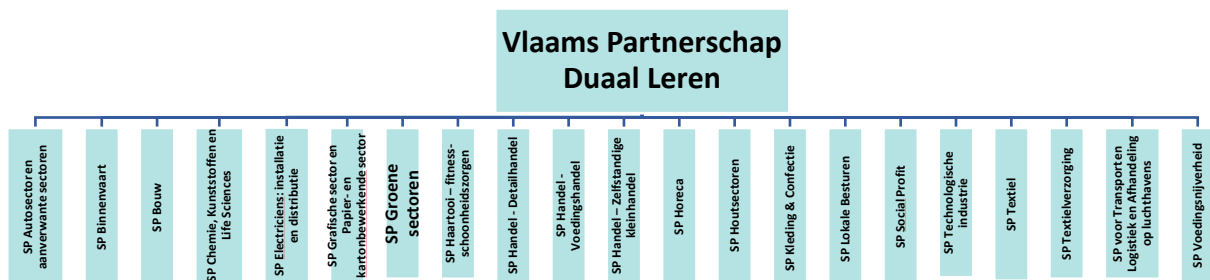
- een onderneming erkennen of een erkenning opheffen;
- een onderneming uitsluiten;
- de uitvoering van de overeenkomsten tot uitvoering van een alternerende opleiding en een duale opleiding wat betreft de opleiding op de werkplek controleren voor het volwassenenonderwijs,
- een jaarlijks monitoringsrapport opmaken over de stand van zaken van het duaal leren in Vlaanderen;
- de nodige acties nemen om de ondernemingen te informeren over het duaal leren in Vlaanderen;
- ondernemingen ondersteunen en mobiliseren om het aanbod aan werkplekken kwantitatief en kwalitatief te versterken;
- advies verlenen over materies die het duaal leren aanbelangen.

Het Vlaams Partnerschap kan deze bevoegdheden delegeren aan sectorale partnerschappen of aan het Departement Werk en Sociale Economie via samenwerkingsakkoorden. Een sectoraal partnerschap is een overlegplatform met zowel onderwijs- als werkpartners uit een bepaalde sector. Naast de taken die door het Vlaams Partnerschap gedelegeerd worden, kan een sectoraal partnerschap ook de invulling van de mentoropleiding bepalen, bv. hoeveel leerlingen een mentor

⁴⁴ Vlaamse Regering, 7 juli 2017. [Besluit van de Vlaamse Regering tot uitbreiding van het tijdelijke project "schoolbank op de werkplek" rond duaal leren en houdende diverse maatregelen betreffende basis- en secundair onderwijs, leertijd en leerlingenbegeleiding](#), Vlaamse Regering, 18 mei 2018. [Besluit van de Vlaamse Regering tot uitbreiding van het tijdelijke project "schoolbank op de werkplek" rond duaal leren en houdende diverse maatregelen betreffende het stelsel van leren en werken en het buitengewoon secundair onderwijs](#).

⁴⁵ Vlaamse Regering, 10 juni 2016. [Decreet tot regeling van bepaalde aspecten van alternerende opleidingen](#); Hoofdstuk 2, art. 2 bis e.v.

maximum mag begeleiden, specifiek voor de sector. Op dit moment zijn er 21 sectorale partnerschappen⁴⁶.

7.3 Van leren en werken naar duaal leren

Voor de invoering van duaal leren bestond alternerend leren al in Vlaanderen: het systeem van leren en werken⁴⁷, ingericht door de centra voor deeltijds beroepsonderwijs en de Syntra vzw. Een van de doelstellingen van de invoering van duaal leren was om de verschillende soorten systemen van werkplekleren, namelijk DBSO en leertijd, te vervangen door één sterk systeem, met een sterk imago:

De ambitie is een geïntegreerd duaal stelsel van leren en werken, dat beleidsmatig en maatschappelijk als gelijkwaardig wordt beschouwd met alle andere vormen van secundair onderwijs en dat perspectief biedt voor jongeren én ondernemers. Duaal leren wordt dus uitgebouwd als een volwaardige leerweg met bijhorende studiebekrachtiging. De jongere die zijn kwalificatie behaalt moet in staat zijn vlot door te stromen naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs net zoals andere jongeren secundair onderwijs.⁴⁸

Naarmate het aanbod duale opleidingen uitbreidt, moeten de CDO's en de Syntra vzw hun aanbod omzetten naar duale opleidingen. In schooljaar 2025-2026 zou de omzetting volledig moeten zijn, op hetzelfde moment als de uitrol van de modernisering van het secundair onderwijs⁴⁹.

7.4 Duaal leren in het volwassenenonderwijs en hoger onderwijs

Op 1 september 2022 werd duaal leren officieel uitgerold in het volwassenenonderwijs.⁵⁰ De opleidingen die duaal ingericht worden, moeten gebaseerd zijn op een erkende beroepskwalificatie. Na advies van het Vlaams Partnerschap Duaal Leren keurde de Vlaamse Regering op 24 juni 2022 een lijst van 69 opleidingen goed die duaal kunnen ingericht worden in het volwassenenonderwijs. Voorlopig kent duaal leren in het volwassenenonderwijs echter nog een zeer trage start (zie 8.2).

⁴⁶ Alle info over het Vlaams Partnerschap Duaal Leren en de sectorale partnerschappen vind je op [Vlaams Partnerschap Duaal Leren en sectorale partnerschappen | Vlaanderen.be](https://vlaamspartnerschapduaal.be)

⁴⁷ Vlaamse Regering, 10 juli 2008. [Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse gemeenschap](#)

⁴⁸ Vlaamse Regering, 3 juli 2015. [Conceptnota \(bis\): "Duaal leren – Een volwaardige kwalificerende leerweg"](#). Blz. 4.

⁴⁹ [Van leren en werken naar duaal leren \(vlaanderen.be\)](https://vlaanderen.be)

⁵⁰ De Vlaamse Regering bekrachtigde en kondigde het Decreet tot regeling van bepaalde aspecten van duale opleidingen in het volwassenenonderwijs op 25 maart 2022 af. Op 17 juni 2022 keurde de Vlaamse Regering het bijhorende Besluit goed.

In het Vlaams Regeerakkoord is ook een uitbreiding van duaal leren naar het hoger onderwijs voorzien. De regering wacht hiervoor de resultaten van de proefprojecten in het hoger onderwijs af, die aflopen in de zomer van 2023.

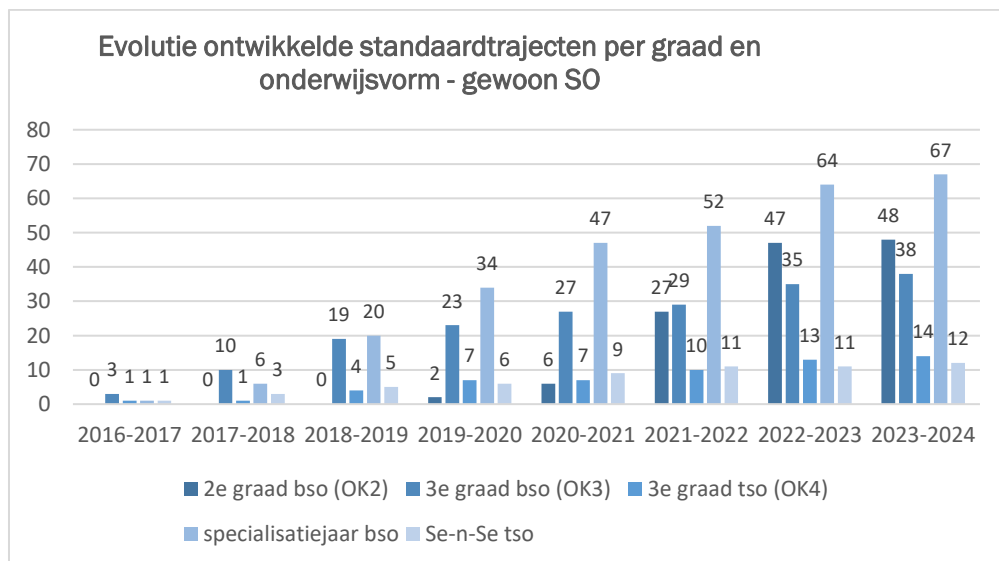
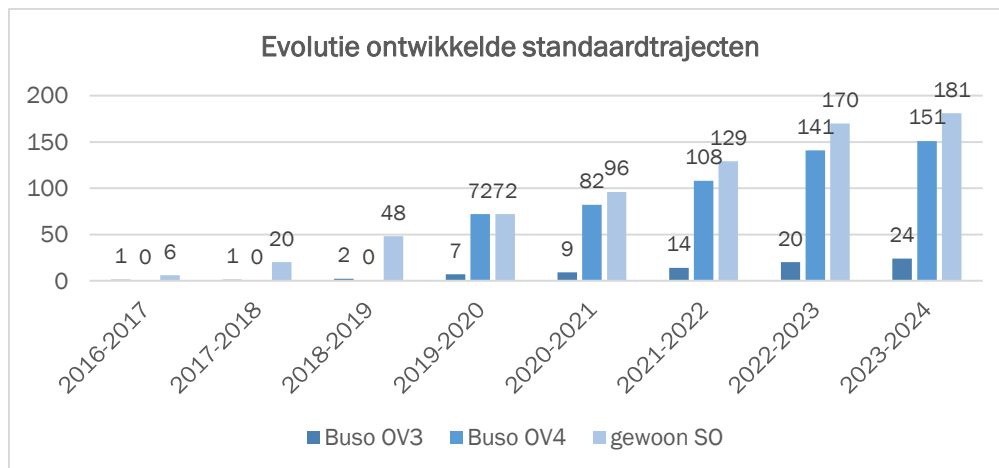
8 Evolutie duaal leren in cijfers⁵¹

In wat volgt brengen we een overzicht van de evolutie van duaal leren in cijfers. Dat kan als achtergrond dienen voor de hoofdstukken waarin de knelpunten van duaal leren en onze aanbevelingen verder uitgediept worden.

8.1 Aanbod duale trajecten

8.1.1 Evolutie ontwikkelde standaardtrajecten

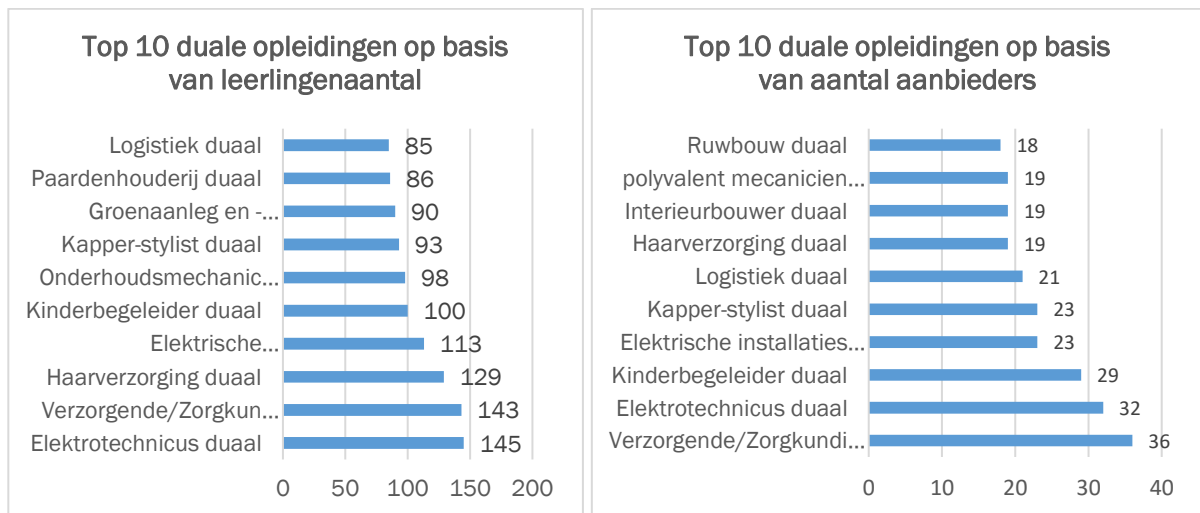
De proeftuinen duaal leren liepen van september 2016 tot en met augustus 2019. Vanaf 1 september 2019 trad het decreet duaal leren in werking.

⁵¹ We baseren ons op de cijfers van Agodi, die zich baseren op de gekende toestand op 14/11/2022.

In onderstaande grafiek zien we welke duale opleidingen bij leerlingen het meest populair zijn. Op drie opleidingen na worden deze ook het meest aangeboden, zoals de tweede grafiek duidelijk maakt.

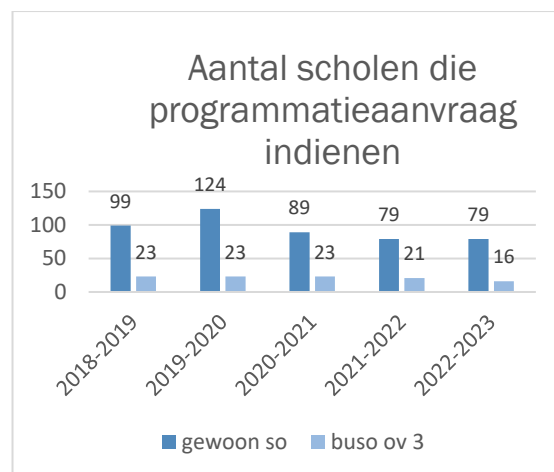
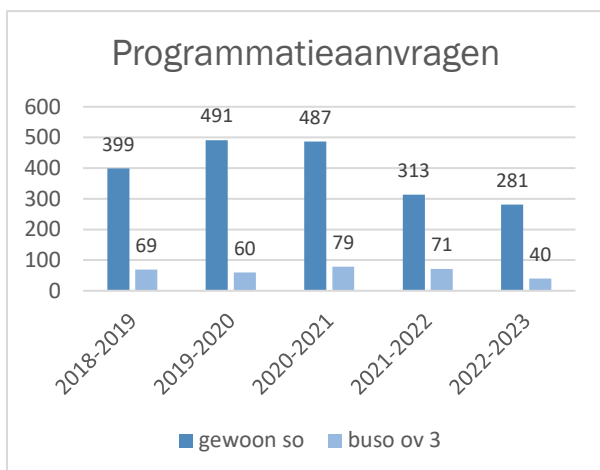
Daarnaast zijn er ook duale opleidingen die niet aangeboden worden: van de 170 mogelijke trajecten in het gewoon secundair onderwijs in 2022-2023 worden er 64 niet aangeboden. 51 trajecten zijn tot dan nooit aangevraagd om te programmeren. Voor de programmatieaanvragen voor 2023-2024 zien we dat van de elf nieuw programmeerbare duale structuuronderdelen in het gewoon zo slechts vier trajecten aangevraagd werden. We stellen wel vast dat er bij de programmaties voor schooljaar 2023-2024 verschillende aanvragen waren voor verschillende van de 51 nog nooit geprogrammeerde duale trajecten.

In buso OV3 gaat het om negen van de twintig mogelijke trajecten die leerlingen momenteel niet kunnen volgen; acht trajecten zijn nooit geprogrammeerd geweest. Voor schooljaar 2023-2024 werd er maar één van de vier nieuwe trajecten niet aangevraagd.

8.1.2 Evolutie programmatieaanvragen

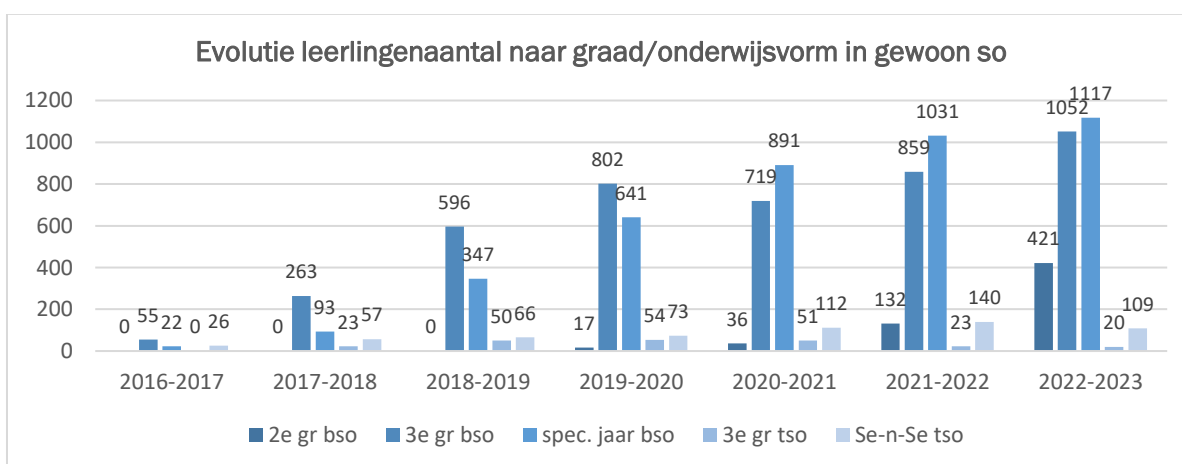
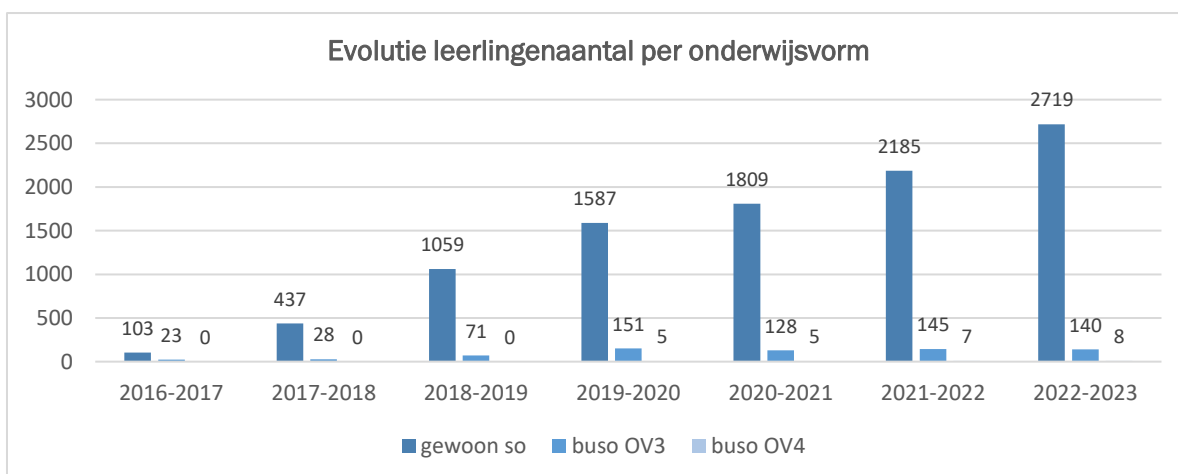
De programmatieaanvragen gebeuren steeds een schooljaar vooraf, om in september met een opleiding te kunnen starten. De grafiek start dan ook in schooljaar 2018-2019, omdat het decreet duaal leren in september 2019 van kracht werd en scholen dus voor de eerste keer een programmatieaanvraag voor duale structuuronderdelen konden doen. De grote stijging in aanvragen in 2019-2020 komt wellicht door de uitbreiding van de duale studierichtingen van 79 naar 104 en de transitie van leren en werken naar duaal leren.

8.2 Leerlingen

In onderstaande grafiek zien we dat het aantal leerlingen dat voor een duaal traject kiest, langzaam blijft stijgen, behalve in buso OV3. Het grootste aantal leerlingen bevindt zich in de derde graad bso en in het specialisatiejaar bso.

We hebben op dit ogenblik nog geen zicht op de leerlingenstromen:

- Hoeveel leerlingen starten een duaal traject en maken het helemaal af?
- Hoeveel leerlingen stappen over naar de niet-duale variant?
- Hoeveel leerlingen stappen over naar een ander studiedomein?
- Hoeveel leerlingen stoppen met een duaal traject en stromen ongekwalificeerd uit?

Het Vlaams Partnerschap Duaal Leren gaat een oefening doen om bepaalde leerlingenstromen in kaart te brengen, om daar vanaf volgend schooljaar gegevens op te kunnen plakken.

Ook de evolutie van het totaal aantal leerlingen in alternerende opleidingen moet goed opgevolgd worden. Zo volgen er momenteel 10.589 leerlingen een alternerende opleiding, inclusief de leerlingen uit het stelsel van Leren en Werken en de aanloopfase. Ondanks de jaarlijkse toename in duaal leren en de aanloopfase is het totale aantal leerlingen in alternerende opleidingen opnieuw met bijna 5% gedaald ten opzichte van vorig schooljaar. AGODI moet deze cijfers eerst nog afzetten tegen de evolutie van het leerlingenaantal in niet-duale opleidingen binnen tso en bso om te kunnen inschatten of dit een algemene trend is of specifiek voor alternerend leren geldt.

Schooljaar	dbso	Leertijd	Stelsel L&W	Duaal (incl. Aanloopfase)	Totaal in alternerende opleidingen
2016-2017	8848	1983	10831	126	10957
2017-2018	8922	1600	10522	465	10987
2018-2019	8674	1063	9737	1130	10867
2019-2020	8767	1071	9838	1743	11581
2020-2021	8707	984	9691	1979	11670
2021-2022	7741	777	8518	2606	11124
2022-2023	5466	511	5977	4612	10589

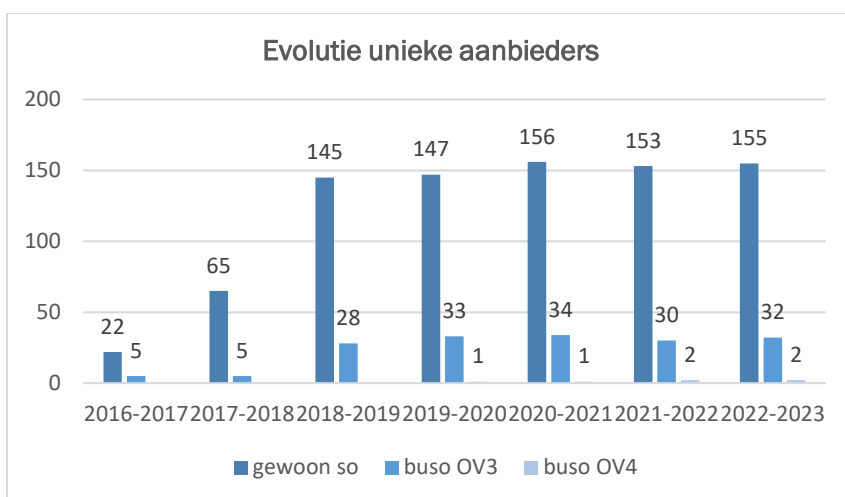
Het duaal leren in het volwassenenonderwijs ging pas van start in september 2022. Dit schooljaar zijn er 65 cursisten ingeschreven:⁵²

⁵² Opgelet: De cijfers van schooljaar 2022-2023 zijn nog zeer voorlopige cijfers, die nog sterk fluctueren en niet gevalideerd zijn. De cijfers dienen met de nodige omzichtigheid behandeld te worden. Het volwassenenonderwijs is modulair georganiseerd. Ook tijdens het schooljaar kunnen er nog inschrijvingen in cursussen plaatsvinden.

Centrum	Opleiding	Vestigingsplaats	Aantal cursisten
CVO Groeipunt (131888)	Zorgkundige	Gent	14
CVO LBC-NVK L 31104	Zorgkundige	Olen	11
CVO Miras	Hulpkok	Brugge	5
CVO Miras	Zorgkundige	Brugge	13
CVO Miras	Zorgkundige	Ieper	7
CVO Miras	Zorgkundige	Kortrijk	15
			65

8.3 Aanbieders

In onderstaande grafiek zien we de evolutie van het aantal aanbieders van duale trajecten sinds de start van de proeftuinen. Dat aantal blijft al een paar schooljaren stabiel in het gewoon so, terwijl we in buso OV3 een lichte daling zien.

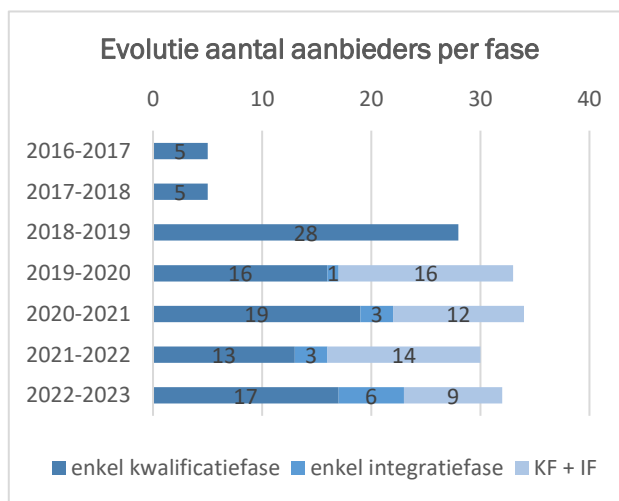
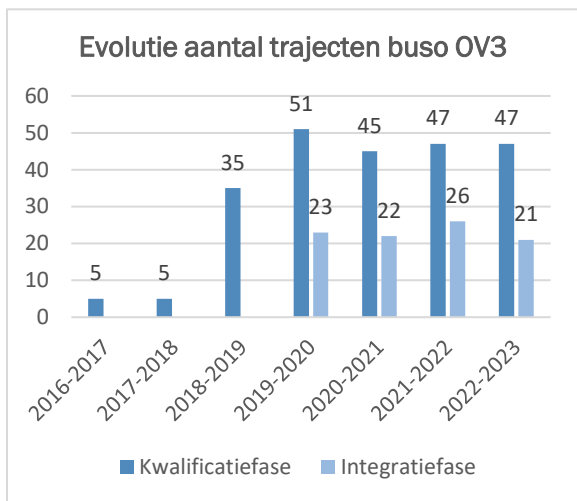
Hoewel het aantal aanbieders stabiel blijft in het gewoon so, zijn het niet per se dezelfde scholen die een duaal traject aanbieden: verschillende scholen die met duaal leren gestart zijn, zijn ondertussen ook alweer gestopt. Het gaat om 23 scholen die geen duale trajecten meer aanbieden en negen scholen die in 2020-2021 een gedoogjaar hebben en niets meer aanbieden in 2022-2023.

In buso OV3 zijn er van schooljaar 2016-2017 tot en met 2022-2023 40 buso-scholen (gebaseerd op de instellingsnummers) geweest die een of meerdere trajecten aangeboden hebben in de kwalificatie- en/of integratiefase. Zes scholen zijn definitief gestopt met het aanbieden van duaal leren. Zij hebben geen programmatieaanvraag meer ingediend na twee gedoogjaren en één school is definitief gesloten.

Hieronder zien we in de linkse tabel de evolutie van het aantal trajecten in buso OV3, opgesplitst per fase. De grafiek aan de rechterkant brengt in kaart hoeveel scholen enkel trajecten in de

kwalificatiefase, de integratiefase of beide fasen aanbieden. Dat wisselt van schooljaar tot schooljaar: als er geen leerlingen in een traject zitten, wordt het voor dat schooljaar niet aangeboden.

Leen Van Heurck
algemeen secretaris

i.o. Ann Verreth
voorzitter

Bronnen

De Coen, A. et al. (23 december 2020). [Kosten, baten en financiering van duaal leren](#). *Onderzoeksrapport IDEA-Consult*.

De Witte, K. & Verhaest, D. & De Cort, W. (december 2021). [Wie kiest voor duaal leren? Een analyse van de instroom in duaal leren en beleidsaanbevelingen aan de hand van gedragsinzichten](#). *Viona-onderzoeksrapport*.

De Witte, K. & Verhaest, D. (2019). [Duaal leren: uitdagingen en aanbevelingen voor de volgende Vlaamse Regering](#). *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 29(1), Steunpunt Werk/Uitgeverij Acco.

Omzendbrief 13 maart 2019. [Duaal leren en de aanloopfase](#).

Omzendbrief 26 juni 2014. [Beperking van het aantal uren die geen lessen zijn en georganiseerd worden als bijzondere pedagogische taken in het secundair onderwijs](#).

Rekenhof. 4 april 2023. [Werkplekleren in het voltijds beroeps- en technisch secundair onderwijs. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement](#).

Tobback, I. & Teppers, E. & Goesaert, T. (2023). [Leerlingen in dbso in Antwerpen. Een profielschets](#). *Onderzoeksrapport HIVA-KU Leuven*.

Van den Bossche P., et al. Juni 2017. [Inschatten van arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid in duaal leren. Eindrapport](#).

[Van leren en werken naar duaal leren \(vlaanderen.be\)](#)

[Vlaams Partnerschap Duaal Leren en sectorale partnerschappen | Vlaanderen.be](#)

Vlaams Partnerschap Duaal Leren. [Jaarrapport 2021-2022](#)

Vlaamse Regering. 11 maart 2016. [Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het tijdelijk project "schoolbank op de werkplek" rond duaal leren in het secundair onderwijs](#).

Vlaamse Regering. 7 juli 2017. [Besluit van de Vlaamse Regering tot uitbreiding van het tijdelijke project "schoolbank op de werkplek" rond duaal leren en houdende diverse maatregelen betreffende basis- en secundair onderwijs, leertijd en leerlingenbegeleiding](#).

Vlaamse Regering. 18 mei 2018. [Besluit van de Vlaamse Regering tot uitbreiding van het tijdelijke project "schoolbank op de werkplek" rond duaal leren en houdende diverse maatregelen betreffende het stelsel van leren en werken en het buitengewoon secundair onderwijs](#).

Vlaamse Regering. 17 juni 2022. [Besluit van de Vlaamse Regering houdende uitvoering van het decreet van 25 maart 2022 tot regeling van bepaalde aspecten van duale opleidingen in het volwassenenonderwijs](#).

Vlaamse Regering. 26 mei 2023. [Ontwerp van decreet over het onderwijs XXXIII](#).

Vlaamse Regering. 21 april 2023. [Voorontwerp van programmadecreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begrotingsaanpassing 2023](#).

Vlaamse Regering. 10 maart 2023. [Ontwerp van decreet over leersteun](#).

Vlaamse Regering. 25 maart 2022. [Decreet tot regeling van bepaalde aspecten van duale opleidingen in het volwassenenonderwijs](#).

Vlaamse Regering. 30 maart 2018. [Decreet betreffende duaal leren en de aanloopfase](#).

Vlaamse Regering. 10 juni 2016. [Decreet tot regeling van bepaalde aspecten van alternerende opleidingen](#).

Vlaamse Regering. 3 juli 2015. [Conceptnota \(bis\): “Duaal leren – Een volwaardige kwalificerende leerweg”](#).

Vlaamse Regering. 10 juli 2008. [Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse gemeenschap](#).

Vlor, Algemene Raad. [Premies werkplekleren ook nodig voor de alternerende beroepsopleiding in BuSO. Advies bij het ontwerp van BVR premies kwalificerend werkplekleren](#). 23 maart 2023.

Vlor, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Dringende aandachtspunten financiering volwassenenonderwijs. Advies over de implementatie van het financieringsdecreet van het volwassenenonderwijs en de impact van corona](#), 12 oktober 2021.

Vlor, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over duaal leren in het hoger onderwijs](#), 12 juni 2018.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Complementariteit en focus in het RTC-decreet. Advies over het wijzigingsdecreet regionale technologische centra](#), 10 maart 2022.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Programmaties duaal leren gewoon secundair onderwijs – schooljaar 2023-2024](#). 16 februari 2023.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Programmatie duale opleidingen opleidingsvorm 3 buitengewoon secundair onderwijs – schooljaar 2023-2024](#). 16 februari 2023.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Aanpassing aanloopfase naar duaal leren: aanvullende voorstellen. Advies over het voorontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving over duaal leren, de aanloopfase en het stelsel van leren en werken](#), 27 januari 2022.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Bezorgdheden over de omzetting van leren en werken naar duaal leren en aanloopfase. Advies over de mededeling aan de Vlaamse Regering ‘Van leren en werken naar duaal leren: een veilige haven voor elke leerling’](#), 21 januari 2021.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Laat leren en werken niet zomaar inkantelen in duaal leren. Advies over de toekomst van dbso en de leertijd](#). 10 oktober 2019

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de maatregelen voor de organisatie van duaal leren en de aanloopfase](#). 17 mei 2018.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de aanloopfase van het duaal leren](#). 19 april 2018.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#). 3 oktober 2017.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015.

